

Regeringens berättelse om tillämpningen av språklagstiftningen 2017

Regeringens publikationsserie | 9/2017

STATSRÅDETS KANSLI

Grunden i lagstiftningen

- Språklagens 37 §. Författningsändring 2014.
- 9 och 10 § i förordningen om verkställigheten av språklagen.
- I berättelsen behandlas utöver finska och svenska åtminstone samiska, romani och teckenspråk samt enligt behov landets språkförhållanden i övrigt.
- Berättelsen ska behandla tillämpningen av språklagstiftningen, hur de språkliga rättigheterna har förverkligats, språkförhållandena i landet och finskans och svenskans utveckling.
- I berättelsen borde ingå ett sammandrag av erfarenheterna av tillämpningen av språklagstiftningen under uppföljningsperioden och av hur språkförhållandena i landet har utvecklats.
- Enligt lagen kan statsrådet i berättelsen ta in förslag om hur språklagstiftningen ska tillämpas, hur de språkliga rättigheterna kan tillgodoses eller hur språklagstiftningen kan utvecklas.
- I berättelsen ska framgå både positiva och negativa trender.

Berättelsens bakgrundsmaterial

- Dinasikt.fi – enkät i februari 2016, knappa 2000 svar
- Ett omfattande hörande i maj 2016 till representanter av språkgrupperna och andra
- Begäran om utlåtande i april 2016 till sammanlagt 535 aktörer, varav 80 svarade
- Ett hörande i samarbete med ETNO till små språkgrupper i september 2016
- Språkbarometern 2016 i september 2016 och en mer omfattande forskningsrapport i december
- Samebarometern i november 2016
- Flere intervjuer av sakkunniga och besök
- Delegationen för språkärenden har medverkat i beredningen av berättelsen

Ändringar i uppföljningen

- I språkberättelsen 2017 har man inriktat sej på att uppfölja några centrala tema-områden för de språkliga rättigheterna. Det begränsade antalet ämnen har gjort det lättare att granska de valda områdena på djupet.
- I berättelsen behandlas inom tema-områdena mer omfattande än förut situationen för samiska, teckenspråk och andra språk
- I berättelsen har man strävat efter att hitta goda exempel på myndigheter i vilkas verksamhet de språkliga rättigheterna förverkligas väl.

Berättelsens innehåll

- SPRÅKRELATERADE FÖRFATTNINGSÄNDRINGAR OCH PROJEKT 2013-2016
- AKTUELLT OM SPRÅKFÖRHÅLLANDENA I FINLAND
- SPRÅKKLIMATET
- TILLGODOSEENDET AV SPRÅKLIGA RÄTTIGHETER INOM SOCIAL- OCH HÄLSOTJÄNSTERNA
- SPRÅKLIGA RÄTTIGHETER VID STATLIGT ÄGDA BOLAG
- OM FRAMTIDENS MÖJLIGHETER OCH UTMANINGAR
  - De språkliga rättigheterna och digitaliseringen
  - Integration och språkliga rättigheter

2. Språkrelaterade författningsändringar och projekt 2013 - 2016

Avsikten är att ge en helhetsbild av lagförslag med språkliga konsekvenser under uppföljningsperioden. Lagförslag och särskilt ändringar i förvaltningen kan ha betydande konsekvenser för hur de språkliga rättigheterna förverkligas i praktiken.

Språklagen har ändrats flera gånger	Lagen för den äldre befolkningen	Förundersökningslagen	PORA III	Lagen om statsandelar
Förordning om ändring av kommuners språkliga status	Diskrimineringslagen	NTM förordningen	Teckenspråklagen	Förordningen om regionförvaltningsverken
Utsökningsbalken	Jourreformen	Nationalspråksstrategin	Kampanjen för gott myndighetsspråk	Revidering av samiska språklagen given till riksdagen 2017

2. Språkrelaterade författningsändringar och projekt 2013 - 2016

- Allmänt kan man konstatera att de lagstadgade språkliga rättigheter för finsk-, svensk-, och samiskspråkiga inte har ändrats.
- Ett flertal administrativa ändringar med språkliga konsekvenser har däremot gjorts.
- Under uppföljningsperioden har rättsskyddet för de språkliga rättigheterna ökat och de språkliga rättigheterna har främjats.
- Utöver detta har den första teckenspråklagen (359/2014) getts.

3. Aktuellt om språkförhållanden i Finland

	2012	2013	2014	2015	2016
Folkmängd, hela landet	5 426 674	5 451 270	5 471 753	5 487 308	5 503 297
Finskspråkiga	4 866 848 (89,7 %)	4 869 362 (89,3 %)	4 868 751 (89 %)	4 865 628 (88,7 %)	4 857 795 (88,3 %)
Svenskspråkiga	290 977 (5,36 %)	290 910 (5,34 %)	290 747 (5,31 %)	290 161 (5,29 %)	289 540 (5,26 %)
Samiskspråkiga	1 900 (0,04 %)	1 930 (0,04 %)	1 949 (0,04 %)	1 957 (0,04 %)	1 969 (0,04 %)
Övriga språkgrupper	266 949 (4,91 %)	289 068 (5,30 %)	310 306 (5,67 %)	329 562 (6,01 %)	353 993 (6,43 %)

- Enligt sametinget fanns det 10 463 samer i Finland år 2015
- Det beräknas finnas ca 10 000-14 000 användare av teckenspråket. Ca 300 personer använder det finlandssvenska teckenspråket av vilka 90 är döva. Språket är mycket utrotningshotat.
- Det beräknas finnas ca 10.000 romer. Av dessa beräknas 1/3 talar romani. 23 personer hade antecknat det som modersmål år 2015. Språket är utrotningshotat.
- År 2015 hade 152 personer antecknat karelska som sitt modersmål.

	2015	2016
Ryska	72 436	75 444
Estniska	48 087	49 241
Somali	17 871	19 059
Engelska	17 784	18 758
Arabiska	16 713	21 783
Kurdiska	11 271	12 226
Kinesiska	10 722	11 334
Albanska	9 233	9 791
Persiska	8 745	10 882
Thai	8 582	9 047
Vietnam	8 273	9 248
Turkiska	7 082	7 403
Spanska	7 025	7 449
Tyska	6 168	6 256
Polska	4 794	5 081
Annat	74 776	80 991
Sammanlagt	329 562	353 993

3. Aktuellt om språkförhållanden i Finland

- Under uppföljningsperioden blev de tre sista svenskspråkiga kommunerna på fastlandet tvåspråkiga. Förändringen föranleddes av en ändring i lagen om statsandelar.
- Emigration är en av orsakerna till att antalet finsk- och svenskspråkiga minskar. De svenskspråkiga är mer benägna att emigrera. Båda språkgruppernas populäraste destinationsland är Sverige.
- Bland andelen emigrerade utgör dock de med ett främmande språk som modersmål den största gruppen.

3. Centrala iakttagelser om språkförhållandena

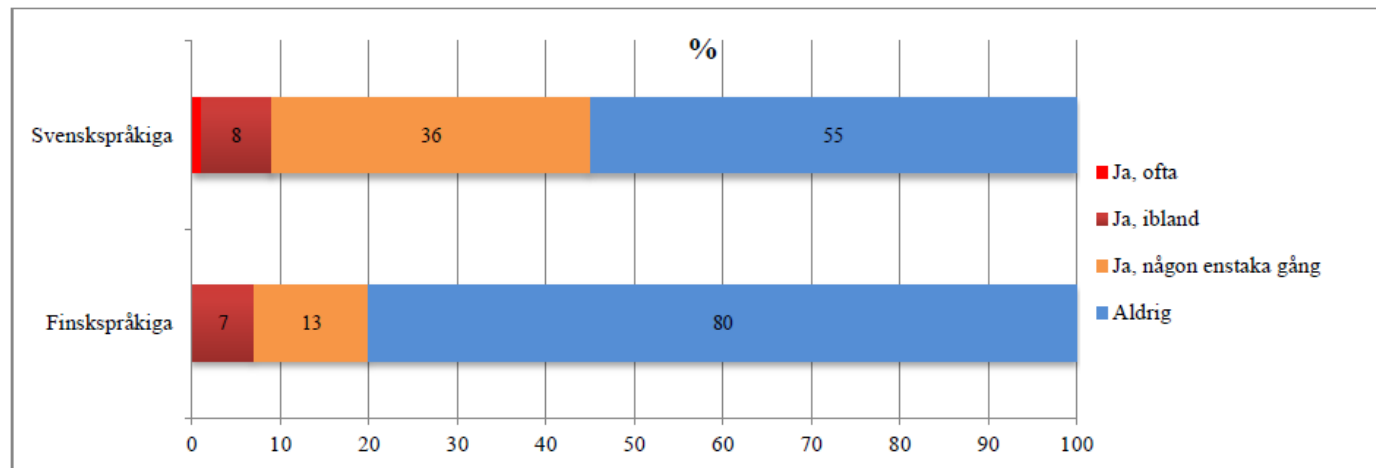
Anteckningar i befolkningsdatasystemet: Det bör utredas om flera modersmål kan antecknas i befolkningsdatasystemet för en person. I utredningen bör beaktas vilken fördel detta skulle ha för enskilda och vilka konsekvenserna skulle vara för myndigheterna.

4. Språkklimatet

- Det allmänna språkklimatet verkar ha hårdnat sedan den förra språkberättelsen.
- Kännedomen av mångfalden av språkförhållandena och de språkliga rättigheterna är svag.
- Från de utredningar som producerats för berättelsen framgick att det hos myndigheterna förekommer både okunnighet och fördomar mot olika språkgrupper.
- På basen av resultaten i språkbarometern 2016 verkar det som om förhållandena mellan språkgrupperna i tvåspråkiga kommuner fortfarande är ganska bra. Andelen som svarat att relationerna mellan språkgrupperna försämrats har dock ökat.

4.3 Trakasserier och diskriminering på grund av språk

- Det finns en klar skillnad mellan språkgrupperna då det gäller att ha blivit utsatt för trakasserier eller diskriminering på grund av språk.
- Trakasserier och diskriminering sker oftast i offentliga färdmedel och andra offentliga utrymmen.

Källa: Språkbarometern 2016.

4.3 Trakasserier och diskriminering på grund av språk

- Hatprat, trakasserier och diskriminering på språklig grund uppföljs inte systematiskt för tillfället.
- Personer som hör till minoriteter blir oftare offer för trakasserier och diskriminering. I synnerhet unga lyfte fram rädslan för att tala sitt modersmål i offentliga rum.

4. Centrala iakttagelser om språkklimatet

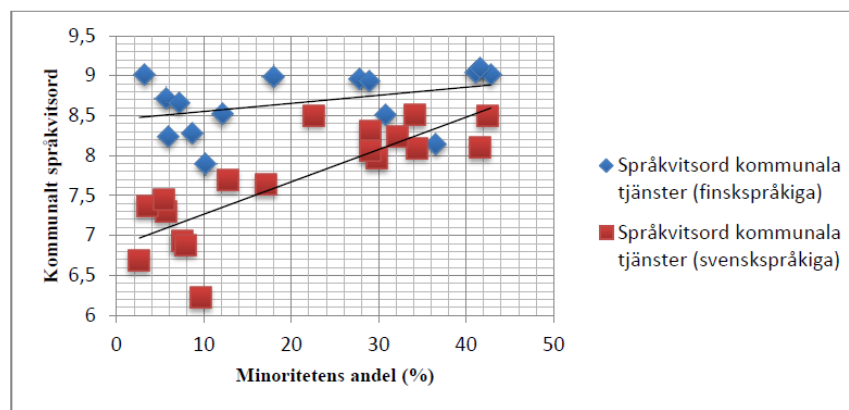
- **Myndigheternas beaktande av olika språkgrupper** – Ett positivt attitydklimat borde främjas aktivt.
- **Medvetenhet om språkliga rättigheter** - Myndigheterna bör känna till de språkliga rättigheterna och dithörande skyldigheter bättre än hittills.
- **Förebyggande av hatretorik och diskriminering** - Befintliga uppföljningsmekanismer bör utvecklas så att även hatretorik och diskriminering på språkliga grunder statistikförs.
- **Den språkliga mångfalden bör göras synlig och känd.**
- **Invandrarna bör göras medvetna om sina språkliga rättigheter.**

5. Tillgodosedandet av språkliga rättigheter inom social- och hälso tjänsterna (finsk och svenskspråkiga)

- Allmänt kan man säga att alla andra utom de finskspråkiga är missnöjda med hur de språkliga rättigheterna förverkligas i social- och hälsovården.
- Den största enskilda orsaken är svårigheten att rekrytera språkkunnig personal. I synnerhet vad gäller den svenskspråkiga servicen är orsakerna en bristfällig förståelse av betydelsen av språkliga rättigheter samt brister i ordnandet av service på språklig grund.
- På områden där andelen som talar det andra nationalspråket är litet, kräver förverkligandet av de språkliga rättigheterna särskild planering.

Den svenskspråkiga befolkningens andel i en kommun korrelerar med tillgängligheten av tjänster på svenska.

Figur 7. Korrelation mellan språkvietsordet för kommunala tjänster och minoritetens procentuella andel

5. Tillgödoseendet av språkliga rättigheter inom social- och hälso-tjänsterna (finsk och svenskspråkiga)

- I berättelsen har man också behandlat särskilda frågor:
- Nöjdheten med den svenskspråkiga äldreomsorgen är beroende av var personen bor. I huvudstadsregionen anser kunderna att den svenskspråkiga äldreomsorgen fungerar dåligt, och i dessa kommuner har man inte klarat av att lösa problemet.
- Tillgången till ungdomspsykiatri på svenska i huvudstadsregionen har förbättrats.
- Utmaningarna för barnskyddet på svenska är lagens svaga förpliktigande och brist på information. Det finns inte sådana uppgifter om det svenskspråkiga barnskyddet och de svenskspråkiga kunderna att ett servicenät baserat på språk kunde utvecklas.

5. Centrala iakttagelser om social- och hälsojänsterna

- **Mätning av kundnöjdheten** - Sjukvårdsdistrikten bör mer aktivt och effektivt följa upp om kunderna har fått service på det språk de önskade.
- **Tillgången till personal** – Det finns brist på svenskkunnig personal. Nya rekryteringssätt bör utvecklas.
- **Service på kundens eget språk är en del av en högklassig vård.**
- **Centralisering av tjänster** - Det är viktigt att överväga när en centralisering av tjänster är befogat.
- **IT-systemens funktionalitet** – IT-systemen kan både stöda och försvåra förverkligandet av språkliga rättigheter.
- **Det svenskspråkiga barnskyddet** – Det behövs mera information så att ett servicenät som tryggar de språkliga och kulturella rättigheterna kan utvecklas.

5. Centrala iakttagelser från social- och hälsojänsterna

Tjänster på samiska

- Tillgången till tjänster på samiska
- Tolkningstjänsterna på samiska
- Informationen om tjänsterna

Teckenspråkiga

- Utnyttjandet av personalens kunskaper i teckenspråk
- Koncentreringen av tjänster på teckenspråk
- Teckenspråkstolkningen
- Barnets möjlighet att lära sig teckenspråk

Andra språkgrupper

- Bemötandet av personer med främmande språk som modersmål – Praxisen borde förenhetligas
- Klart myndighetsspråk och lättläst språk – Användningen av lättläst språk borde ökas

6. Språkliga rättigheter vid statligt ägda bolag

- Tillämpningsområdet för språklagens 24 §:
- I berättelsen har man särskilt behandlat VR, Posti Oyj och Finavia
- Bolagen ser ut att vara väl medvetna om skyldigheter och problem.
- Även om man känner till problemen så har man inte kunnat åtgärda dem. Enligt bolagen är det största problemet bristen på svenskkunnig personal
- Ur lagstiftningens synvinkel är problemet relativiteten av bestämmelsens tillämpningsområde. Ingen tycks heller ha behörighet att avgöra meningsskiljaktigheter som gäller detta.

6. Centrala iakttagelser om statligt ägda bolag

- **Precisering av skyldigheterna för statligt ägda bolag**– Det är problematiskt att tolka 24 § i språklagen på grund av den Proportionalitetsbedömningen. Tolkningen försvåras av det faktum att det inte finns någon instans som är behörig att avgöra meningsskiljaktigheter i dessa frågor. Paragrafen bör ses över.
- **Personalens språkkunskaper**– Satsningar på personalens språkkunskaper behövs i synnerhet när det gäller skötseln av offentliga förvaltningsuppgifter och information om undantagssituationer.

7. Om framtidens möjligheter och utmaningar

De språkliga rättigheterna och digitaliseringen

- En av regeringens spetsprojekt är digitaliseringen av offentlig service.
- De digitala tjänsterna bör utvecklas sida vid sida på finska och svenska och vid behov på samiska, så att en likabehandling av språkgrupperna tryggas när samhället förändras. Även andra språkgrupper bör uppmärksammas och erbjuda dem språklig service med hjälp av digitaliseringen.
- Digitaliseringen kunde användas effektivare i ordnandet av tolkningstjänster.
- Betydelsen av arbetet med terminologi ökar när tjänsterna digitaliseras.

En utmaning är att man ofta misslyckats i datatekniska lösningar

- De svenskråkiga är missnöjdare med statens webbtjänster än finskspråkiga.
- Språken bör tas i beaktande i ett tillräckligt tidigt skede av planeringen.
- Samiska specialfonter bör uppmärksammas. (Europarådets rådgivande kommittée har fäst uppmärksamhet vid detta.)

7. Om framtidens möjligheter och utmaningar

Centrala iakttagelser om integration

- **Språket i integrationsutbildningen:** Kostnadseffektiva genomförandemodeller för integrationsutbildning på svenska bör undersökas.
- **Rätten att upprätthålla sitt eget språk och sin egen kultur:** Möjligheterna för vuxna invandrare och dem som tillhör den så kallade andra generationen att upprätthålla sitt eget språk och sin egen kultur bör utvecklas.

Fortsatta åtgärder

- Berättelsen har skickats till riksdagen för behandling
- Statliga och kommunala myndigheter med även i det fortsatta arbetet
- Fortsatt behandling och uppföljning av de centrala iakttagelserna
- Delegationen för språkärenden fortsätter sitt arbete med berättelsen

TACK!

